

HODNOCENÍ PŘÍNOSU KOMPENZAČNÍCH POMŮCEK A JAZYKOVÉHO VÝVOJE U DÍTĚTE S POSTIŽENÍM SLUCHU

Radka HORÁKOVÁ
Katedra speciální pedagogiky
PdF MU Brno

11. Česko-Slovenský foniatrický kongres v Kurdějově,
20. 9. 2013

Tři klíčové fáze diagnostického procesu a zajištění včasné intervence u dětí se SP podle JCIH (Joint Committee on Infant Hearing) v USA – výbor tvořený multidisciplinárním týmem odborníků z oblasti audiologie, ORL, pediatrie a ošetrovatelství.

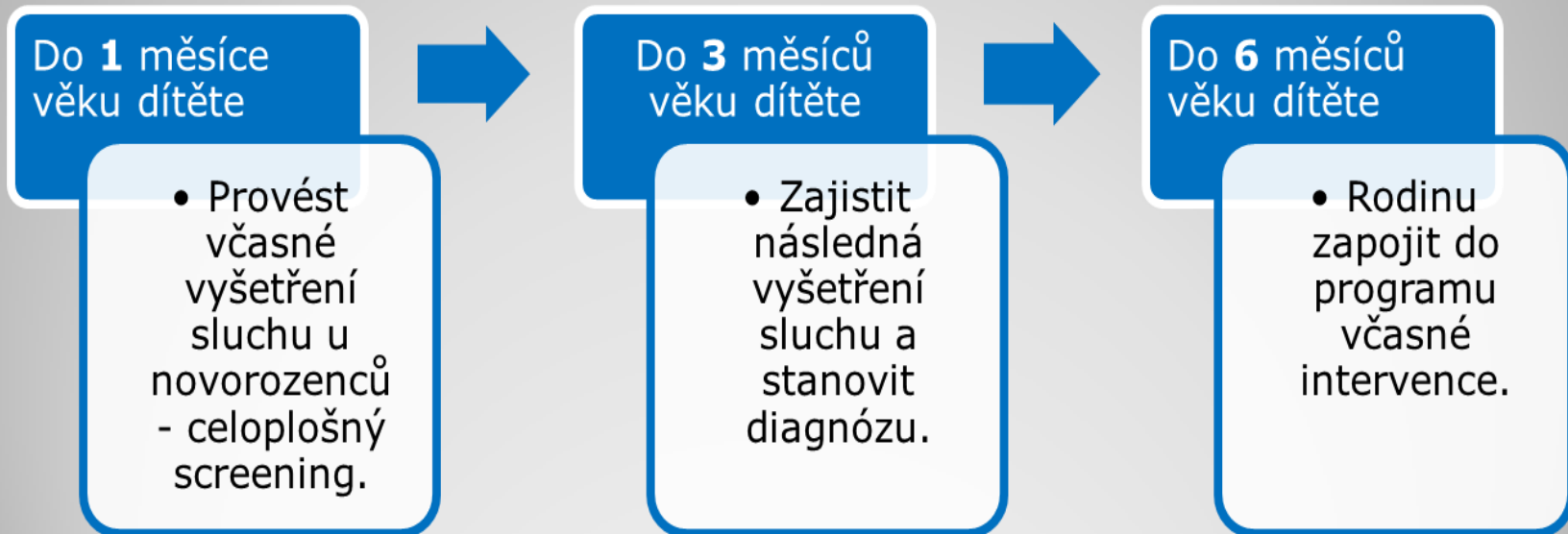
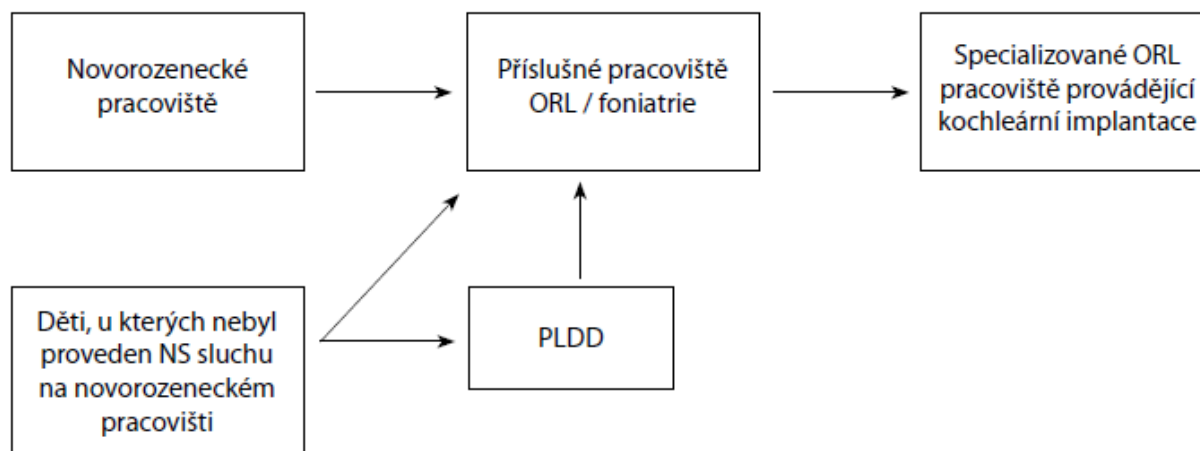

Schéma provádění screeningu sluchu u novorozenců

Poznámka:

Screening sluchu u novorozenců provádí novorozenecké pracoviště, případně příslušné pracoviště ORL/foniatrie.

Vysvětlivky:

NS sluchu – screening sluchu u novorozenců

PLDD – praktický lékař pro děti a dorost

Příslušné pracoviště ORL/foniatrie – pracoviště, které provádí screening sluchu u novorozenců a rescreening sluchu u novorozenců/kojenců

Středisko rané péče pro sluchově postižené Tamtam – Praha, Olomouc

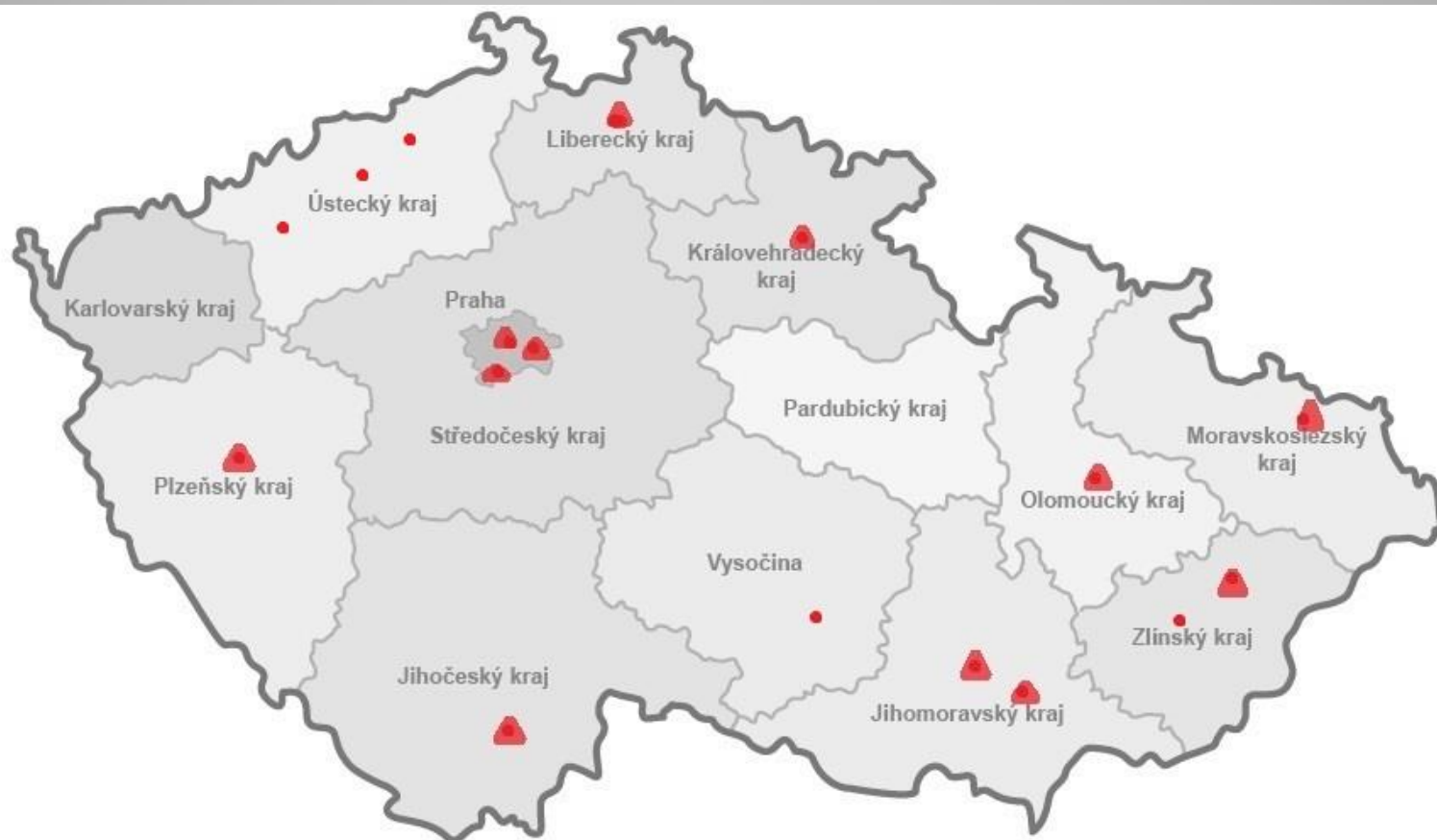

- **Zákon č. 108/2006 Sb.** o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.
- Péče je poskytována rodinám s dětmi se sluchovým postižením či kombinovaným postižením od narození do 7 let věku, příp. neslyšícím rodičům se slyšícími dětmi raného věku **v celé ČR.**
- Jedná se **o službu sociální prevence** – cílem je sociální integrace rodiny a dítěte.

Speciálně pedagogická centra pro sluchově postižené v ČR

- Vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění **vyhláška č. 72/2005 Sb.** o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- Poradenské služby jsou poskytovány v oblasti vzdělávání dětem, žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami, stejně tak jejich zákonným zástupcům a pedagogickým pracovníkům.

Síť speciálně pedagogických center pro sluchově postižené v ČR

- **Standardní činnosti společné:** depistáž žáků se ZP, komplexní diagnostika, včasná intervence, krizová intervence, přímá práce s žákem, metodická činnost, zpracování IVP, kariérové poradenství,...
- **Standardní činnosti speciální:** budování a rozvoj komunikačních dovedností, orální komunikace, vizuálně motorická komunikace, kurzy ČZJ, nácvik odezírání, čtení s porozuměním, sluchová výchova, spolupráce s příslušným zdravot. zařízením, pracov. ORL a klinikou provádějící KI, nácvik činností pro audiometrické vyšetření,...

- Výsledky dotazníkového šetření, které bylo realizováno dr. Ivanou Slavíkovou v roce 2008 – 2010. Osloveno bylo 75 SPC, návratnost 47 dotazníků, z toho **7 SPC pro sluchově postižené** (<http://www.nuv.cz/poradenstvi/studie>)
-**„SPC pro sluchově postižené si stěžují na nedostatek diagnostických nástrojů** vytvořených specificky pro sluchově postižené a navrhují převést např. Leiterovu škálu (LIPS – The Leither International Performance Scale) určenou k diagnostice intelektu u sluchově postižených od 3 do 18 let. Zároveň uvádějí, že by **bylo třeba vytvářet další nástroje pro diagnostiku dětí a dospívajících se sluchovým postižením: Testy k určení poruch učení u sluchově postižených, Testy percepce a porozumění řeči, Testy ke zhodnocení slovní zásoby u sluchově postižených s diagnózou „praktická hluchota“, Úroveň čtenářských dovedností pro sluchově postižené s diagnózou „praktická hluchota“, Schopnost odezírání.“**

- U řady z užívaných nástrojů **nejsou splněna základní kritéria validity** (např. zastaralost nástroje, chybějící české normy atd.).
- Je různá kvalita vybavenosti adekvátními diagnostickými nástroji (zejména pak v oblasti diagnostiky inteligence, speciálních vzdělávacích potřeb atd.).
- **Nejsou k dispozici odpovídající diagnostické nástroje pro některé oblasti diagnostiky dětí, žáků a studentů** (např. nástroje pro diagnostiku poruch chování, **vývojové škály pro děti s různými typy zdravotního postižení**, nástroje pro strategie a styly učení atd.).
- Je potřebné posílit metodickou a vzdělávací podporu v oblasti diagnostiky a intervence a kontrolní mechanismy u výstupů z diagnostické práce.
- Je potřebné **zpřesnit kritéria pro diagnostiku speciálních vzdělávacích potřeb žáků** se zřetelem k efektivitě a finanční náročnosti jejich vzdělávání.

- Zhodnotit efekt dané kompenzační pomůcky a její přínos v oblasti vnímání mluvené řeči lze zejména u malých dětí poměrně obtížně.
- Obvykle se spoléháme na pozorování dítěte a jiné behaviorální metody – **VRA, VPA, test Lingových zvuků**, či vývojové škály,...
- Např. McDONELL, V. *Jednotná měřítko vývoje* (from Listen and Talk). Czech translation of Integrated Scales of Development from Listen Learn and Talk. N34335F ISS1 APR10 CZ.

- Kromě vývojových škál a testů sluchové percepce se nejčastěji jedná o dotazníky vývoje komunikace, které vyplňují rodiče dětí ve spolupráci s odborníky:
- **ELF** - Early Listening Function
- **LittIEARS** Auditory Questionnaire Items
- **IT-MAIS** - Infant Toddler Meaningful Auditory Integration Scale

IT-MAIS

(Infant-Toddler Meaningful Auditory Integration Scale)

Škála pro posouzení sluchového vnímání u kojenců a batolat

Instrukce pro administraci

Autoři:

Susan Zimmerman-Phillips, MS (Advanced Bionics)

Mary Joe Osberger, PhD (Advanced Bionics)

Amy McConkey Robbins, MS (Communication Consulting Services)

ZÁZNAMOVÝ ARCH

Škála pro posouzení sluchového vnímání u kojenců a batolat (IT-MAIS)

Jméno dítěte _____ Informátor (rodič) _____ Datum / / _____

Vyšetřující _____ Způsob _____ Časová délka vyšetření _____

Otázky	Nikdy	Vyjmenečně	Občas	Často	Vždycky	Informace od rodič
1	0	1	2	3	4	
2	0	1	2	3	4	
3	0	1	2	3	4	
4	0	1	2	3	4	
5	0	1	2	3	4	
6	0	1	2	3	4	
7	0	1	2	3	4	
8	0	1	2	3	4	
9	0	1	2	3	4	
10	0	1	2	3	4	

Celkový počet bodů: ___ /40

1

Je z chování dítěte patrné, že jeho hlasový projev je ovlivněn nasazením (užíváním) sluchadla nebo KI?

Přístup ke zvuku prostřednictvím kompenzační pomůcky je zpočátku u malých dětí patrný zejména v rozvoji řečových dovedností. Četnost a kvalita vokalizace dítěte se může měnit podle toho, zda je pomůcka zapnutá, vypnutá nebo nefunguje správně.

1. Popište vokalizaci _____, když mu na začátku dne nasadíte kompenzační pomůcku. Nechte rodiče vysvětlit (popsat), zda a jakým způsobem se změní hlasový projev dítěte, když se příslušná pomůcka zapne.
2. Pokud zapomenete přístroj _____ zapnout, nebo v případě, že přístroj nefunguje správně, je patrné, že se vokalizace dítěte liší/změnila (např. kvalita, četnost výskytu)?
3. Zkouší (testuje) dítě fungování dané pomůcky po jejím zapnutí vlastním hlasem?

_____ 0 = Nikdy

Není patrný žádný rozdíl ve změně vokalizace dítěte, pokud je nebo není pomůcka zapnutá.

_____ 1 = Výjimečně

Po zapnutí pomůcky je patrný mírný nárůst vokalizace dítěte – až o 25% (stejně tak naopak, po vypnutí pomůcky mírný pokles vokalizace dítěte).

_____ 2 = Občas

Vokalizace dítěte se během dne zvýší až o 50%, pokud je pomůcka zapnutá. (Stejně tak naopak, při vypnutí pomůcky se objeví výraznější pokles vokalizace dítěte).

_____ 3 = Často

Při užívání zapnuté pomůcky je u dítěte patrný znatelný nárůst vokalizace během dne, a to až o 75%. (Stejně tak naopak, při vypnutí pomůcky se objeví výrazný pokles vokalizace dítěte). Rodiče zároveň mohou uvádět, že se objevují změny ve vokalizaci dítěte v prostředí mimo domov a to bez ohledu na to, zda je pomůcka zapnutá či nikoliv.

_____ 4 = Vždycky

Vokalizace dítěte se jednoznačně vzroste na 100% při zapnutí kompenzační pomůcky ve srovnání s tím, když je pomůcka vypnutá.

1. Je z chování dítěte patrné, že jeho hlasový projev je ovlivněn nasazením (užíváním) sluchadla nebo KI?

Přístup ke zvuku prostřednictvím kompenzační pomůcky je zpočátku u malých dětí patrný zejména v rozvoji řečových dovedností. Četnost a kvalita vokalizace dítěte se může měnit podle toho, zda je pomůcka zapnutá, vypnutá nebo nefunguje správně.

- 1. Popište vokalizaci _____, když mu/jí na začátku dne nasadíte kompenzační pomůcku. Nechte rodiče vysvětlit (popsat), zda a jakým způsobem se změní hlasový projev dítěte, když se příslušná pomůcka zapne.
- 2. Pokud zapomenete přístroj _____ zapnout, nebo v případě, že přístroj nefunguje správně, je patrné, že se vokalizace dítěte liší/změnila (např. kvalita, četnost výskytu)?
- 3. Zkouší (testuje) dítě fungování dané pomůcky po jejím zapnutí vlastním hlasem?

Hodnocení:

0= nikdy

Není patrný žádný rozdíl ve změně vokalizace dítěte, pokud je nebo není pomůcka zapnutá.

1= výjimečně

Po zapnutí pomůcky je patrný mírný nárůst vokalizace dítěte – až o **25%** (stejně tak naopak, po vypnutí pomůcky mírný pokles vokalizace dítěte).

2= občas

Vokalizace dítěte se během dne zvýší až o **50%**, pokud je pomůcka zapnutá. (Stejně tak naopak, při vypnutí pomůcky se objeví výraznější pokles vokalizace dítěte).

3= často

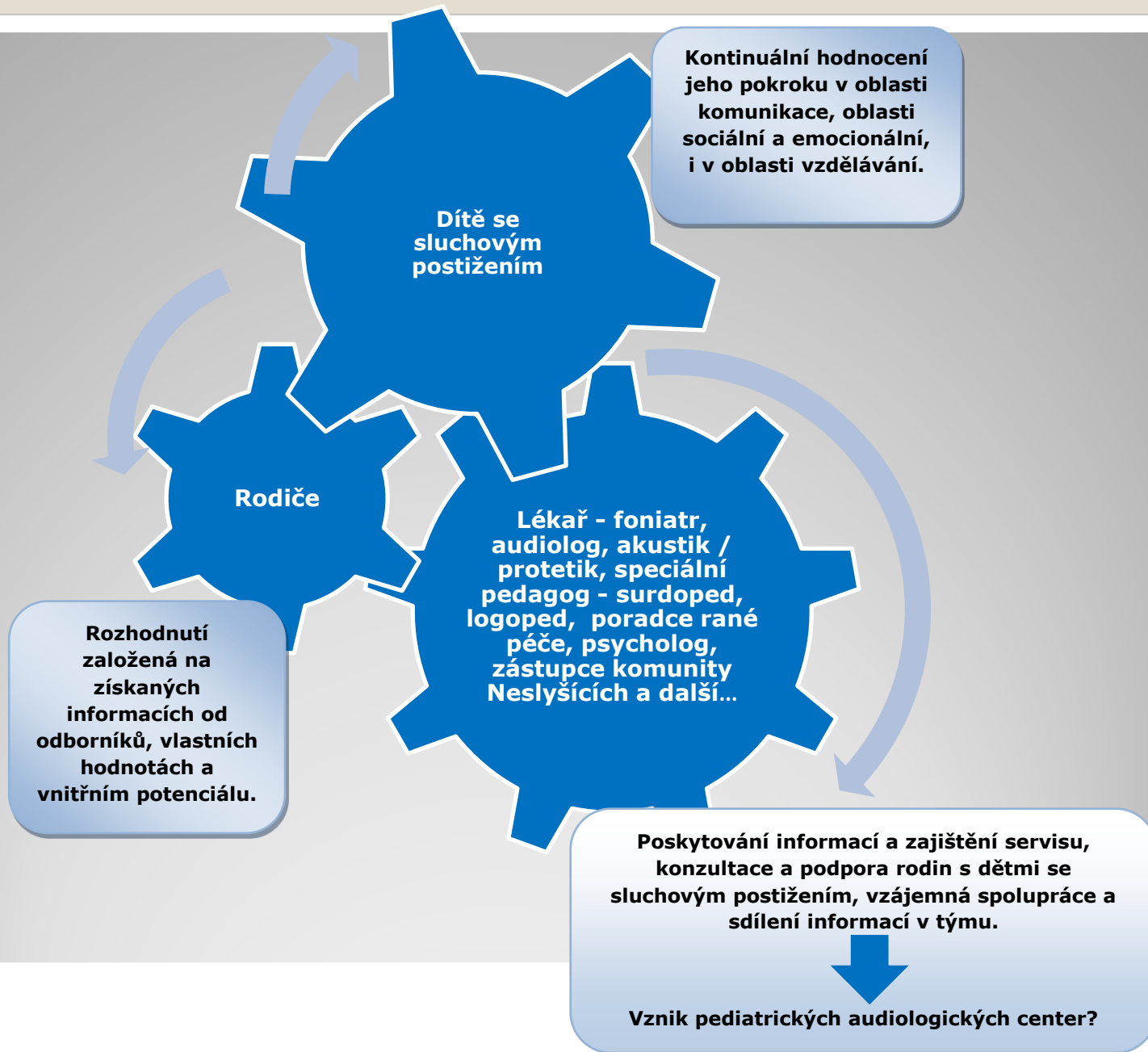
Při užívání zapnuté pomůcky je u dítěte patrný znatelný nárůst vokalizace během dne, a to až o **75%**. (Stejně tak naopak, při vypnutí pomůcky se objeví výrazný pokles vokalizace dítěte). Rodiče zároveň mohou uvádět, že se objevují změny ve vokalizaci dítěte v prostředí mimo domov a to bez ohledu na to, zda je pomůcka zapnutá či nikoliv.

4= vždy

Vokalizace dítěte jednoznačně vzroste na **100%** při zapnutí kompenzační pomůcky ve srovnání s tím, když je pomůcka vypnutá.

Komentář rodičů:

- 2. Vyslovuje dítě slabiky (produkuje slabikované zvuky) připomínající řeč?
- 3. Reaguje dítě v klidné místnosti spontánně na své jméno, aniž by mělo zrakovou kontrolu a očekávalo, že bude zavoláno?
- 4. Reaguje dítě v hlučném prostředí spontánně na své jméno, aniž by mělo zrakovou kontrolu?
- 5. Reaguje dítě spontánně na přirozené zvuky doma/ve známém prostředí, aniž by na to bylo upozorňováno?
- 6. Upozorňuje dítě spontánně na přirozené zvuky v novém prostředí?
- 7. Rozlišuje dítě spontánně zvuky, které jsou součástí jeho každodenních činností?
- 8. Je dítě schopno spontánně rozlišit mezi dvěma mluvícími osobami pouze sluchem?
- 9. Rozezná dítě pouze sluchem rozdíl mezi řečí a ostatními zvuky?
- 10. Vnímá dítě pouze sluchem citové zabarvení/tón hlasu (hněv, rozrušení, úzkost)?

DĚKUJI ZA POZORNOST.

Zdroje obrázků:

<http://contradica.blogspot.cz/2008/05/childrens-cochlear-implant-books.html>

<http://www.jcih.org/ExecSummFINAL.pdf>

<http://ehdimeeting.org/2012/Schedule.cfm>

<http://www.thinkstockphotos.com/image/stock-photo-tin-can-phone/154997148/>